

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Ennakkovaikuttaminen: EU:n 2040 ilmastotavoitteen asettaminen

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Ennakkovaikuttaminen: EU:n 2040 ilmastotavoitteen asettaminen (E 49/2023 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Laura Aho, ympäristöministeriö
- johtava asiantuntija Lotta Heikkonen, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Birgitta Vainio-Mattila, maa- ja metsätalousministeriö
- tutkimusprofessori Raisa Mäkipää, Luonnonvarakeskus
- puheenjohtaja Antti Asikainen, Metsäbiotalouden tiedepaneeli
- puheenjohtaja Markku Ollikainen, Suomen ilmastopaneeli
- metsäpolitiikan päällikkö Jimi Rajajärvi, Metsäteollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- työ- ja elinkeinoministeriö
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Eurooppalaisen ilmastolakiasetuksen mukaan komission tulee antaa lainsäädäntöehdotus EU:n vuoden 2040 ilmastotavoitteen asettamiseksi puolen vuoden sisällä siitä, kun Pariisin ilmastositimuksen mukainen ensimmäinen maailmanlaajuinen tilannekatsaus on pidetty. Tilannekatsaus järjestään osana Dubain ilmastokokousta joulukuussa 2023. Komission arvioidaan antavan EU:n

Valiokunnan lausunto MmVL 17/2023 vp

2040 ilmastotavoitteen asettamisesta tiedonanto ja vaikutustenarvioasiakirja alkuvuodesta 2024. Tässä vaiheessa on epäselvää, miten ja milloin komission tiedonannon pohjalta päätetään EU:n 2040 ilmastotavoitteesta.

Valtioneuvoston kanta

Lähtökohdat

Suomi pitää tärkeänä, että komissio valmistelee EU:n ilmastolain mukaisesti ehdotuksensa EU:n vuoden 2040 ilmastotavoitteeksi ja että se tarkastelee tässä yhteydessä kattavasti eri sektoreiden päästövähennyspotentiaalia.

EU:n 2040 ilmastotavoitteen tason tulee Suomen näkemyksen mukaan olla linjassa ja siten johdonmukaisesti ja uskottavasti tukea EU-tason ilmastoneutraaliuden saavuttamista vuoteen 2050 mennessä. Lisäksi tavoitteen tulee olla linjassa Pariisin sopimuksen ilmastotavoitteiden kanssa ja perustua parhaaseen käytettävissä olevaan tieteelliseen tietoon. Suomi katsoo, että 2040 ilmastotavoitteen pääpainon tulee olla päästövähennyksissä.

Suomi korostaa, että johdonmukainen ja pitkäjänteinen EU:n ilmastopolitiikka luo pohjan tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittaville merkittävillä ja oikea-aikaisille investoinneille sekä teknologioiden kehittämislle. Lisäksi sillä voidaan edistää myös EU:n kriisivarautumista ja resilienssiä.

Suomi korostaa, että valmistelutyössään komission on tärkeä kiinnittää huomiota ilmastotoimien kustannustehokkuuteen myös pidemmällä aikajänteellä, jäsenmaakohtaisiin vaikutuksiin, hiilivuotoriskin hallintaan sekä kansainvälisten joustojen rajoitettuun rooliin. Tiedonannon tulisi antaa mahdollisimman selkeä kuva vuoden 2030 jälkeisen ajan ilmasto- ja energialainsäädäntökehikosta, jotta jäsenvaltiot voisivat myös itse arvioida kansallisia vaikutuksia. Lisäksi Suomi korostaa, että taloudellisia vaikutuksia arvioidessaan komission tulisi huomioida myös ne kustannukset joita aiheutuisi, mikäli ilmastotoimissa ei edettäisi Pariisin sopimuksen tavoitteiden mukaisesti.

EU:n 2040 ilmastotavoitteen saavuttamiseen liittyvä ilmasto- ja energia-arkkitehtuuri Suomi korostaa, että EU:n 2040 ilmastotavoitteen asettamisen yhteydessä on tärkeää huolellisesti harkita EU:n nykyisen ilmasto- ja energianlainsäädäntökehikon tarkoituksenmukaisuutta ja toimivuutta. Suomi pitää tärkeänä, että komissio tarkastelisi erilaisia vuoden 2030 jälkeisen ajan lainsäädäntökehikon vaihtoehtoja.

Säädöskehikon vaihtoehtoja arvioitaessa on tärkeää arkkitehtuurin selkeys, mikä loisi osaltaan ennakoitavuutta päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavien merkittävien investointien varmistamiseksi. Ottaen huomioon päästövähennyksien edistyminen ja teknologian eritahtinen kehitys, Suomi pitää tärkeänä, että tuleva, vuoden 2030 jälkeisen ajan ilmasto- ja energia-arkkitehtuuri sisältää riittäviä säädöskehikon joustoelementtejä ilmastotoimiin liittyvien kustannuspaineiden hillitsemiseksi.

Suomi katsoo, että 2040 säädöskehikossa pääpainon tulee pysyä päästövähennyksissä.

Valiokunnan lausunto MmVL 17/2023 vp

Samalla tulee kuitenkin myös luoda riittäviä EU-tason velvoitteita ja kannustimia hiilinielujen aikaansaamien poistumien kasvattamiseksi sekä teknisten nielujen käyttöönotolle mahdollistamaan EU-tason ilmastoneutraaliuden saavuttamisen vuoteen 2050 mennessä. Komission tarkastelussa pääpainon tulee olla kustannustehokkaissa ja vaikuttavissa ratkaisuisa. Ratkaisujen arvioinnissa tulee huomioida saavutettavien päästövähennysten ja hiilinielujen vahvistamisen lisäksi vaikutukset yhteiskunnan eri sektoreille sekä ympäristöön ja luonnon monimuotoisuuteen.

Suomi korostaa myös teknologianeutraalisuuden tärkeyttä ilmastotavoitteiden saavuttamisessa ja EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) artiklan 194 mukaista jäsenvaltioiden oikeutta valita oma energiapalettinsa sekä huomioida riittävästi kansalliset erityispiirteet.

Päästökauppa

Suomi katsoo, että päästökaupan tulee pysyä EU:n ilmastopolitiikan keskiössä myös jatkossa, sillä päästökauppa mahdollistaa päästöjen vähentämisen mahdollisimman kustannustehokkaasti ja ennakoitavasti koko EU:n alueella. Päästökauppa mahdollistaa EU:n laajuisen, toimivaan markkinaan perustuvan päästöjen hinnoittelun. Siten Suomi suhtautuu avoimesti EU:n päästökaupan vahvistamiseen ja edelleen kehittämiseen.

Nykyinen taakanjakosektori ml. maatalous

Suomi katsoo, että taakanjakoasetus nyky muodossaan ja BKT/asukas perusteisella jäsenmaakohtaisen veloitteen asettamismetodilla ei edistä kustannustehokkaasti ja kestävästi siirtymää kohti EU:n ilmastoneutraaliutta. Suomi korostaa, että EU-tason ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi on jäsenmaiden veloitteiden välisten erojen merkittävästi kavennuttava jo vuoteen 2040 mennessä, mikäli taakanjakoasetus säilyy.

Suomi pitää tärkeänä arvioida, missä määrin taakanjakosektorin päästöjen vähentäminen voisi edetä uuden jakelijoiden päästökaupan (ETS2) ja sen tehostamisen kautta.

Suomi on avoin tarkastelemaan arkkitehtuurin muutosta, jolla taakanjakosektorin maatalouden päästöt siirretäisiin maankäyttösektorin päästöjen ja poistumien kanssa yhteiseen AFOLU-sektoriin. Ruoantuotanto on maatalouden tärkein tehtävä ja huoltovarmuuden perusta. Vuoden 2030 jälkeisen ajan arkkitehtuuria koskevissa tarkasteluissa tulee huolehtia siitä, että EU:n toiminnasta tehdyssä sopimuksen (SEUT) artiklassa 39 asetetut maatalouden tuottavuutta, maatalousväestön kohtuullista elintasoja, markkinoiden vakautta, tarvikkeiden saatavuutta ja kohtuullisia kuluttajahintoja koskevat EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteet eivät vaarannu. Lisäksi tulee huolehtia politiikkajohdonmukaisuudesta EU politiikan eri lohkojen välillä.

Maankäyttösektori

Maankäyttösektorin nielujen vahvistaminen tukee osaltaan ilmastomuutoksen hillintää. Oikein toteutettuna kasvava ja kestävämmäksi muuttuva biotalous tukee EU:n ilmastoneutraaliuden saavuttamista. Vuoden 2030 jälkeisen ilmastopolitiikan tulee huomioida kestävä uusiutuvien luonnonvarojen käyttö ja teollisuuden puun saatavuus.

Valiokunnan lausunto MmVL 17/2023 vp

Suomi pitää myös tärkeänä tarkastella kannusteita ja laskentasääntöjä, joilla voidaan edistää erityisesti bioperäisen hiilidioksidin talteenottoa, hyödyntämistä ja varastointia. Sääntöjen tulee kannustaa kestävään biotalouteen ja uusiin ratkaisuihin, joissa biogeenistä hiiltä voidaan varastoida pysyvämmiin esimerkiksi pitkäikäisiin tuotteisiin.

Suomen maankäyttösektorin velvoitteiden tulee olla oikeassa suhteessa muihin EU-maihin. Suomen metsäpolitiikka pidetään kansallisissa käsissä ja metsiin liittyvä EU:ssa valmistettava sääntely tulee pitää minimitasolla. Suomen metsien hiilinielut eivät voi toimia päästöjen kompensatioina muille EU:n jäsenvaltioille.

Vapaaehtoiset hiilimarkkinat

Suomi pitää tärkeänä, että post-2030 lainsäädäntökehikko mahdollistaisi myös vapaaehtoisten hiilivähennys- ja hiilensidontamarkkinoiden läpinäkyvän toiminnan. Vapaaehtoisten toimien ja niiden laskentatapojen tulisi tukea jäsenmaiden EU-velvoitteiden täyttämistä.

Energiatavoitteet

Uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden politiikkatoimien päätarkoituksena on tukea ilmastotavoitteen saavuttamista. Prioriteetti näissä toimissa tulisi olla fossiilisten polttoaineiden käytön vähentäminen. Kulutuksen rajoittamisen sijaan, myös energiatehokkuustavoitteiden tulisi ensisijaisesti palvella päästöjen vähentämistä ja huomioida jäsenvaltiokohtaisesti puhtaaseen siirtymään tarvittavat teknologiat.

Meri- ja lentoliikennettä koskevan sääntelyn kehittäminen

Meri- ja lentoliikenteen päästövähennyksiä tulisi edistää ensisijaisesti riittävän määrätietoisin kansainvälisin toimin. Jos määrätietoisia kansainvälisiä toimia saadaan aikaiseksi, tulee merkittävää kaksinkertaista taakkaa EU:n toimissa välttää ja tarvittaessa purkaa.

Muuta

Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät eri tavoin jäsenmaissa ja yhteiskunnan eri sektoreilla. Suomi pitää tärkeänä, että sopeutumistoimenpiteistä päätettäisiin kansallisesti ja pitää perusteltuna, että sopeutumiselle ei asetettaisi EU:n hillintätoimien kaltaisia tavoitteita.

Lisäksi Suomi korostaa, että sopeutumista koskevia kustannuksia ei tule käyttää perusteena uuden EU-tason rahoitusinstrumentin perustamiselle. Suomi ei nykytilanteessa kannata lisärahoitusta tai kokonaan uusia EU-tason rahoitusvälineitä.

Suomi korostaa, että EU:n tulee jatkaa aktiivisesti yhteistyötä erityisesti G20-maiden kanssa Pariisin sopimuksen toimeenpanon tehostamiseksi ja riittävän kunnianhimoisten globaalien päästövähennysten varmistamiseksi.

Yhteenvetona Suomelle keskeisimmät alustavat ilmasto- ja energia-arkkitehtuuria koskevat ennakkoaiheuttamislinjaukset ovat:

Valiokunnan lausunto MmVL 17/2023 vp

- pääpainon tulisi olla päästövähennyksissä ja päästökaupan kehittämisessä ja vahvistamisessa; • suhtaudumme varauksellisesti taakanjakoasetuksen jatkamiseen nyky muodossa; • suhtaudumme avoimesti LULUCF- ja maataloussektorin yhdistämiseen maankäyttösektoriksi (nk. AFOLU) samalla varmistaen, ettei maankäyttösektoriin kohdistu suhteettoman suurta painetta;
- puhtaiden innovaatioiden roolia tulisi korostaa päästöjen vähentämisessä, mm. luomalla kannustimia teknisille nieluille.

Lisäksi keskeistä on toimien kustannustehokkuus ja teknologianeutraalius.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä EU:n vuoden 2040 ilmastotavoitteesta

Eurooppalaisen ilmastolain mukaan vuodelle 2040 tulee sopia unionin laajuinen ilmastotavoite, jotta varmistetaan EU:n vuoden 2050 ilmastoneutraaliustavoitteen saavuttaminen. Tätä varten komission tulee tehdä määräajassa yksityiskohtaiseen vaikutustenarviointiin perustuva lainsäädäntöehdotus eurooppalaisen ilmastolain muuttamiseksi. Lainsäädäntöehdotuksen sijaan komissio on ilmoittanut antavansa vuoden 2024 ensimmäisellä neljänneksellä tiedonannon EU:n 2040 ilmastotavoitteen asettamisesta. Valtioneuvoston kannan mukaan EU:n vuoden 2040 ilmastotavoitteen tulee olla linjassa Pariisin sopimuksen ilmastotavoitteiden kanssa ja perustua parhaaseen käytettävissä olevaan tieteelliseen tietoon. Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää valtioneuvoston kantaa ilmastopolitiikan pitkäjänteisyyden ja ennakoitavuuden kannalta perusteltuna. Valiokunta korostaa, että lisäksi tulee huolehtia sääntelyn yleisestä selkeydestä ja johdonmukaisuudesta EU-politiikan eri lohkojen välillä.

Ilmastotieteen näkökulmasta globaalit päästöt ja nielut tulee saada tasapainoon mahdollisimman pian. Maa- ja metsätalousvaliokunta korostaa, että ilmastomuutoksen suurimmat ongelmat syntyvät fossiilisten polttoaineiden käytöstä, ja ilmastotoimien ensisijaisena tavoitteena tulee olla niiden käytön voimakas vähentäminen. Pääpainon ilmastotavoitteissa tulee näin ollen olla valtioneuvoston kannassa esitettyjen keskeisten ennakkovaikuttamislinjausten mukaisesti päästövähennyksissä ja päästökaupan kehittämisessä ja vahvistamisessa. Ilmastotoimet tulee hallitusohjelman mukaisesti toteuttaa taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti ja alueellisesti kestäväällä ja oikeudenmukaisella tavalla. Ilmastotavoitteet saavutetaan parhaiten noudattamalla EU:n lainsäädäntöön kirjattua kustannustehokkuuden periaatetta. EU:n ilmastotoimien valmistelussa on myös välttämätöntä kiinnittää huomiota hiilivuotoriskien hallintaan ja arvioida toimien globaaleja vaikutuksia kansainvälisessä kilpailuympäristössä.

EU:n ilmastotavoitteet ja suomalainen maa- ja metsätalous

Kuten hallitusohjelmassa todetaan, turvaavat suomalainen maaseutu, maatalous ja metsät kansalaisten hyvinvointia ja ovat koko yhteiskunnan peruspilareita. Niiden merkitys korostuu muuttuneessa turvallisuusympäristössä entisestään. Suomessa maa- ja metsätalous ovat myös niitä toimialoja, joilla ilmastomuutoksen vaikutukset ovat tuntuvia jo tällä hetkellä ja myös tulevaisuudessa. Ruoantuotantojärjestelmien haavoittuvuus ja ruokaturva korostuvat sekä Pariisil ilmasto-

Valiokunnan lausunto MmVL 17/2023 vp

sopimuksessa että kansallisessa ilmastolaissa. Ruoantuotanto on maatalouden tärkein tehtävä ja huoltovarmuuden perusta, kuten myös valtioneuvoston selvityksessä hyvin todetaan. Suomen tulee kaikissa tilanteissa huolehtia elintarvikkeiden huoltovarmuudesta ja kantaa näin omalta osaltaan vastuuta myös eurooppalaisen ja kansainvälisen ruokaturvan parantamisesta. EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 39 artiklan mukaan EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteena on lisätä maatalouden tuottavuutta ja taata näin maatalousväestölle kohtuullinen elintaso, vakauttaa markkinat, varmistaa tarvikkeiden saatavuus sekä taata kohtuulliset kuluttajahinnat. EU:n ilmastosäätelyn vuoden 2030 jälkeistä aikaa koskevissa tarkasteluissa tulee huolehtia siitä, että edellä mainitut EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteet eivät vaarannu.

Maatalouden ilmastotoimia voidaan osaltaan viedä eteenpäin EU:n yhteisen maatalouspolitiikan kautta, ja nykyinen vuoteen 2027 asti ulottuva tukikausi sisältääkin jo useita ilmastotoimia. Päästövähennysten toteuttamiseksi kustannustehokkaasti tukivaroja tulisi kohdentaa kuitenkin nykyistä paremmin erityisesti aktiivisesti ruokaa tuottavien tilojen käyttöön. Tämä edistäisi sekä päästövähennyksiä, tuottavuutta että ruokaa tuottavien tilojen kannattavuutta. Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää tärkeänä, että EU:n yhteisen maatalouspolitiikan seuraavan tukikauden valmisteluun vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Huomiota tulee tällöin kiinnittää erityisesti ilmastotoimien ja tukipolitiikan vaikutuksiin aktiivisesti ruoantuotannossa toimivien tilojen kannattavuuteen sekä ruoan kuluttajahintoihin. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan kautta ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista toteuttaa kaikkia maatalouden ilmastonmuutoksen hillintä- tai sopeutumistoimenpiteitä, vaan myös kansallisia toimenpiteitä tulee olla mahdollisuus ottaa käyttöön.

Valtioneuvoston kannan mukaan Suomi on avoin tarkastelemaan muutosta niin sanottuun AFOLU-sektoriin (agriculture, forestry and land use), jossa maatalous- ja maankäyttösektorin päästöjä ja poistumia tarkasteltaisiin samassa kokonaisuudessa. Tällä hetkellä maatalouden ilmastotoimia tarkastellaan osana sekä taakanjako- että maankäyttösektoria. Maa- ja metsätalousvaliokunta korostaa, että maatalous- ja maankäyttösektorin päästöjen laskentaan liittyvät epävarmuudet ovat suuremmat kuin päästökaupan ja taakanjakosektorin muilla laskentaluokilla. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esimerkiksi vain kolmannes jäsenmaista raportoi muutokset maaperän hiilivarastossa. Onkin muistettava, että AFOLU-sektorin yhteinen raportointi ei muuttaisi päästöjen tasoa, sillä jo nyt raportoinnissa käytetään AFOLU-sektorille luotuja ohjeita. Maatalouden osalta muutos voisi edistää kokonaisuuden tarkastelua johdonmukaisesti. Tavoitteiden asettamisesta AFOLU-sektorille ja sen sisällä päätettäisiin kuitenkin erikseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että jokainen maa tekee päästöjä vähentäviä ja hiilensidontaa lisääviä toimia niin maataloudessa, metsätaloudessa kuin maankäytössäkin riippumatta maan maankäytön rakenteesta.

Uutena avauksena EU:n komission ilmastopääosasto on pitänyt esillä mahdollisuutta laajentaa päästökauppajärjestelmä koskemaan maataloussektoria. Maatalouden päästöt ovat luonteeltaan hajapäästöjä, joiden mittaamiseen ja verifiointiin liittyy runsaasti epävarmuutta, kuten edellä jo on todettu. Päästökaupan muodostaminen maatalouden kaltaiselle toimialalle on ennalta arvioiden vaikeaa. Mikäli EU:n komissio päätyy ehdottamaan tätä osana vuoden 2040 ilmastotavoitetta, merkittäviä kysymyksiä ovat ainakin soveltamisalan laajuus suhteessa ruoantuotannon arvoketjuun, päästökauppatalojen kohdentaminen maataloussektorille ja päästökaupan suhde muuhun EU:n ilmastoarkkitehtuurin muutokseen. Maa- ja metsätalousvaliokunta korostaa, että mah-

Valiokunnan lausunto MmVL 17/2023 vp

dollisen päästökaupan laajennuksen vaikutukset maatalouden kannattavuuteen ja ruoan hintaan tulee arvioida huolellisesti.

Maankäyttösektorin nettonielun kehittymisen kannalta keskeisessä asemassa ovat metsien hiilinielut, joita tulee vahvistaa kansallisen ilmastolain ja EU-velvoitteiden mukaisesti kansallisista lähtökohdista käsin. Metsistä saadaan myös uusiutuvaa raaka-ainetta, jolla voidaan korvata fossiilisia raaka-aineita ja materiaaleja. Metsien nielutason ja metsien hiilivarastojen turvaaminen Suomessa ja koko EU:n alueella edellyttävät, että erityistä huomiota kiinnitetään metsien kykyyn edistää niille asetettuja erisuuntaisiakin tavoitteita. Tällöin korostuu metsien sopeutumiskyvyn ja resilienssin tarkastelu. Metsänhoidossa tulee hyödyntää tutkittua tietoa myrskytuhoihin, tuholaisiin ja kuivuuteen sopeutumisesta ja näiden tekijöiden puulajin, taimiaineiston ja maanmuokkaustavavan valinnalle asettamista vaatimuksista. Kuten hallitusohjelmassa todetaan, tulee kaikessa metsiin liittyvässä päätöksenteossa ottaa huomioon päätösten alueelliset, taloudelliset, sosiaaliset ja ekologiset ulottuvuudet. Metsiin liittyviä ilmastotoimia tulee voida toteuttaa siten, että ne ovat metsänomistajille taloudellisesti järkeviä eivätkä heikennä kotimaisen metsäteollisuuden toimintaedellytyksiä.

Maankäyttösektorin osalta valtioneuvoston kannassa esitetään kaksi konkreettista keinoa kasvat-
taa nielua, hiilidioksidin talteenotto ja puutuotteet. Maankäyttösektorin kokonaisuudessa metsä-
talouden ohella myös maaperäpäästöillä on suuri merkitys. Hallitusohjelman mukaan turvepelto-
jen päästövähennyspotentiaali hyödynnetään osana kustannustehokkaita toimia ruoantuotannon
omavaraisuutta vaarantamatta ja maatalouden kannattavuutta heikentämättä. Ojitettuihin turve-
maitiin suunnattuja toimia on syytä tarkastella osana laajaa keinovalikoimaa. Valtioneuvoston
kannan mukaisesti valiokunta korostaa myös uusien innovaatioiden ja ratkaisujen merkitystä, jotta
voidaan edistää erityisesti bioperäisen hiilidioksidin talteenottoa, hyödyntämistä ja varastointia.
Biogeenisen hiilen talteenotto ja varastointi pysyvästi on Suomessa potentiaalinen tapa tuottaa
negatiivisia päästöjä.

Vapaaehtoiset hiilimarkkinat

Valtioneuvoston selvityksessä korostetaan vapaaehtoisten hiilivähennemä -ja hiilensidontamark-
kinoiden läpinäkyvän toiminnan mahdollistamista. Vapaaehtoisten hiilimarkkinoiden osalta val-
mistellaan parhaillaan lainsäädäntökehikkoa hiilenpoistoyksiköiden sertifiointiksi EU:ssa.
Maa- ja metsätalousvaliokunta korostaa, että maatalouden heikossa kannattavuustilanteessa maa-
talouden ilmastotoimien toteuttamiseen tarvitaan uusia rahoituslähteitä, ja vapaaehtoiset hiili-
markkinat ovat tähän mahdollinen ratkaisu. Valiokunta toteaa, että Suomessa on tällä hetkellä
käynnissä neljä Hiilestä kiinni -kehittämishanketta, jotka pilotoivat maa- ja metsätalouden ja
maaperän hiilensidonnan ja päästöjen vähentämisen menetelmiä. Hankkeissa arvioidaan laajem-
min hiilimarkkinoiden taloudellisia vaikutuksia sekä edistetään hiilikompensatioita tarjoavien
toimijoiden yhteistyötä. Selvitysten pohjalta voidaan paremmin hahmottaa, millainen valtion
roolin tulee olla vapaaehtoisilla hiilimarkkinoilla ja niiden tukemisessa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

Valiokunnan lausunto MmVL 17/2023 vp

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 8.12.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jenna Simula ps
varapuheenjohtaja Anne Kalmari kesk
jäsen Markku Eestilä kok (osittain)
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Ritva Elomaa ps
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Janne Jukkola kok
jäsen Antti Kangas ps
jäsen Teemu Kinnari kok
jäsen Milla Lahdenperä kok
jäsen Anders Norrback r
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Paula Werning sd
jäsen Eerikki Viljanen kesk
jäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuire Taina

Valiokunnan lausunto MmVL 17/2023 vp vihr./ed. Elo

Eriävä mielipide

Perustelut

Valtioneuvoston kanta EU:n 2040 ilmastotavoitteeseen vaikuttamisesta ei huomioi riittävästi EU:n globaalia vastuuta ja uskottavaa polkua Pariisin sopimuksen tavoitteeseen ilmaston lämpenemisen pitämiseen 1,5 asteessa. Uskottava päästövähennystavoite huomioi tosiasiallisesti mahdollisuudet saavuttaa Pariisin sopimuksen tavoitteet sekä huomioi laajasti sen, millaisia vaikutuksia ja toimia eri päästösektoreille kohdistuu.

Suomen ennakkovaikuttamiskannassa todetaan, että *”EU:n 2040 ilmastotavoitteen tason tulee Suomen näkemyksen mukaan olla linjassa ja siten johdonmukaisesti ja uskottavasti tukea EU-tason ilmastoneutraaliuden saavuttamista vuoteen 2050 mennessä. Lisäksi tavoitteen tulee olla linjassa Pariisin sopimuksen ilmastotavoitteiden kanssa ja perustua parhaaseen käytettävissä olevaan tieteelliseen tietoon.”*

Valiokunnan asiantuntijalausuntojen mukaan Pariisin sopimuksen ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että EU on hiilineutraali jo ennen vuotta 2050. Euroopan ilmastopaneeli ESA-BBC on todennut, että vuoteen 2040 mennessä EU:n tasolla tarvitaan 90—95 prosentin päästövähennyksiä. Suomen ilmastopaneeli toteaa asiantuntijalausunnossaan, ESABBC:tä mukaillen, että asettamalla vähintään 95 prosentin vähennystavoite nettopäästöille vuoteen 2040 mennessä EU:n ilmastotyö on linjassa Pariisin sopimuksen ilmastotavoitteiden kanssa. Ilmastopaneeli myös toteaa, että vuoden 2040 tavoitteeksi tulisi asettaa noin 90 prosentin vähennysvaatimus fossiilille ja prosessiperäisille päästöille. Tällöin EU:n fossiiliset ja prosessiperäiset päästöt olisivat vajaa 500 Mt ja nielut säilyisivät vähintään nykytavoitteita vastaavalla tasolla.

Katsomme, että Suomen kannan täytyy heijastaa asiantuntijoiden esiin tuomia tavoitteita. Vain asettamalla uskottavat Pariisin ilmastopoliittisen mukaiset tavoitteet, EU voi kantaa maailmanlaajuisen vastuunsa ilmastokriisin torjunnassa.

Jotta EU:n 2040-tavoite on riittävän uskottava ja toteuttamiskelpoinen, tarvitaan myös uskottavia osatavoitteita. Nettomuotoinen päästötavoite vuodelle 2040 on tärkeä, jotta polku tavoitteen saavuttamiseen on selkeä ja riittävän nopea. On erittäin tärkeää, että Suomi vaikuttaa siihen, että EU asettaa päästöille ja hiilinieluille omat erilliset tavoitteet. Lisäksi tarvitaan uskottavia osatavoitteita eri sektoreiden päästöjen laskemiseksi.

Valtioneuvoston kanta lähtee siitä, että maankäyttösektorille ei saa kohdistua kohtuutonta painetta. Maankäyttösektorin hiilinieluista huolehtiminen on kuitenkin keskeistä kaikille päästövähennyksille. Siksi Suomen kannan tulisi tukea hiilinielujen vahvistamista. Jotta edellä mainitut päästövähennystavoitteet Pariisin sopimuksen mukaisista päästövähennyksistä saavutetaan, täytyy EU:n hiilinielujen olla vähintään vuoden 2030 tavoitetasolla (-310 mt CO₂-ekv). Ilmastopaneelin mukaan voi olla, että nielujen tasoja tulisi jopa kasvattaa. Mikäli hiilinielu kutistuu, täytyy päästövähennysten olla vastaavasti suurempia.

Valiokunnan lausunto MmVL 17/2023 vp
vihr./ed. Elo

Hiilinielujen osalta Suomen kannassa olisi huomioitava paremmin luonnon monimuotoisuuden edistämisen vaikutukset metsien käsittelyyn ja sitä kautta hiilinieluihin.

Monimuotoisuutta tukevien metsänkäsittelyn tapojen hyödyntäminen on välttämätön osa kokonaisuutta, jolla Suomi ja EU haluavat saavuttaa tavoitteensa pysäyttää luontokato vuoteen 2030 mennessä. Luonnon monimuotoisuuden hupenemisen pysäyttäminen edellyttää lisää suojelua sekä monimuotoisuutta tukevien kasvatusmenetelmien lisäämistä. Ilmastonmuutos voi myös vaikuttaa osaltaan päästöjen kehitykseen, joten siksi nielun kehityksen vahvistamisen tukena tarvitaan myös nielujen tukemista negatiivisten päästöjen avulla (BECCS).

Valtioneuvoston kantaan sisältyvä ajatus siitä, että Suomen metsien hiilinielut eivät voi toimia muiden jäsenvaltioiden kompensaationa muille EU:n jäsenvaltiolle, on eriskummallinen. Suomen nykyinen hiilinielu on hyvin matalalla tasolla ja romahtamisen seurauksena Suomen hiilinielu on 20 mt liian pieni suhteessa edes Suomen omaan hiilineutraaliustavoitteeseen. Onkin todennäköisempää, että Suomi joutuu ostamaan nieluyksiköitä muilta EU-mailta, kuin että Suomen nieluja voitaisiin mitenkään laskea osaksi kompensaatiota yhdellekään muulle jäsenmaalle.

On tärkeää, että nielujen osalta luonnon- ja teknisille nieluille asetetaan erilliset tavoitteet.

Maankäyttösektorin osalta Suomen tulisi myös määrätietoisesti edistää tehokkaimpia keinoja päästöjen vähentämiseksi ja nielujen vahvistamiseksi. Valtioneuvoston kanta mainitsee ainoastaan kaksi keinoa nielujen vahvistamiseen: hiilidioksidin talteenoton ja puutuotteet. Metsien ohella maaperäpäästöjen merkitys on suuri. Valitettavasti etenkin kaikkein tehokkaimmat toimet turvemaiden päästöjen vähentämiseksi ovat jääneet keinovalikoimasta toistaiseksi pois sekä Suomessa että laajemmin EU:n tasolla. Tehokkain tapa vahvistaa maaperän hiilinielua on laskea turvemaiden päästöjä.

Suomen tulisi pyrkiä edistämään sitä, että turvemaiden päästövähennysten tekeminen huomioitaisiin EU:n tulevalle yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) neuvottelukierroksella. Turvemaiden tehokkaiden ilmastotoimien etenemisen esteenä on vahvasti se, ettei nykyinen CAP-järjestelmä tue aktiivisia päästövähennystoimia. Nykyinen CAP-kausi jatkuu vuoteen 2027, joten aktiivinen vaikuttaminen juuri nyt edesauttaisi sitä, että maaperän päästövähennyksiä tukevat toimet saataisiin mukaan tulevalle kaudelle ja sitä kautta tukemaan vuoden 2040 päästötavoitteita ja niiden saavuttamista.

Kaikkein tehokkaimmat päästövähennyskeinot tulisi laajasti saada käyttöön myös maataloudessa. Ylipäänsä ympäristötavoitteiden toteuttaminen yhteisen maatalouspolitiikan kautta vaatisi CAP-suunnitelmiin muutoksia. Ympäristötavoitteiden eteneminen on epäonnistunut osittain siksi, että tukia myönnetään ilman velvoitetta ruoan- tai rehuntuotantoon. Passiivinen peltojen omistaminen hankaloittaa peltojen päästövähennystoimia ja myös aktiivisesti ruokaa tuottavien tilojen asemaa. Siksi tukea tulisi tulevaisuudessa kohdentaa erityisesti aktiivisesti ruokaa tuottaville tiloille. Päästövähennysten lisäksi aktiivisiin tiloihin keskittyminen parantaisi myös tuottavuutta ja kannattavuutta ruokaa tuottavilla tiloilla.

Yhdymme valtioneuvoston kantaan siinä, että päästökaupan tulee pysyä EU:n ilmastopolitiikan keskiössä myös jatkossa, ja että päästökauppaa tulee vahvistaa ja edelleen kehittää. Uutena

**Valiokunnan lausunto MmVL 17/2023 vp
vihr./ed. Elo**

avauksena EU:n komission ilmastopääosasto (DG CLIMA) on pitänyt esillä mahdollisuutta laajentaa päästökauppajärjestelmä koskemaan maataloussektoria. Suomen kannassa ei tästä ei ole lainkaan mainintaa. Pidämme tätä puutteena, sillä juuri nyt olisi ennakkovaikuttamisen aika tähän asiaan.

Valtioneuvoston kanta suhtautuu avoimesti LULUCF- ja maataloussektorin yhdistämiseen maankäyttösektoriksi (AFOLU). Se ei muuttaisi päästö- ja nielulaskentaa, mutta kokoaisi maatalouden ilmastotoimet yhteen ja paremmin näkyviksi. AFOLU-siirron vaikutuksia päästökauppaan ja päästöjen seurantaan on tarkasteltava myös kriittisesti. Olennaista on pitää nielujen ja päästöjen tarkastelu erillään, jotta maatalouden päästövähennyksiä ei ryhdytä kompensoimaan hiilinieluilla ja vaikeuteta näin päästövähennystavoitteiden saavuttamista.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että suuri valiokunta ei yhdy valtioneuvoston kantaan vaan ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 8.12.2023

Tiina Elo vihr